

Slovensko muzejsko društvo in Muzej slovenske policije

MUZEOFORUM

Ponedeljek, 1. decembra 2014 ob 10. uri , Muzej slovenske policije, Rocenska ulica
56, Ljubljana

Etika v muzejih, ravnanje z ostanki živih organizmov

KAČON ČONE IN NJEGOVO ŽIVLJENJSKO POSLANSTVO

Dr. Staša Tome
Prirodoslovni muzej Slovenije

PRIRODOSLOVNI MUZEJ SLOVENIJE

Staša Tome, doktorica bioloških znanosti in muzejska svetnica je zaposlena v Prirodoslovnem muzeju Slovenije na Oddelku za stike z javnostjo. Svojo strokovno pot je začela na Biološkem inštitutu Jovana Hadžija ZRC SAZU, kjer se je ukvarjala z raziskovanjem sistematike, ekologije in razširjenosti plazilcev. V zadnjem času se ukvarja predvsem s komuniciranjem in interpretacijo kulturne dediščine, predvsem z vodenjem in oblikovanjem razstavnih projektov, oblikovanjem in izvajanjem javnih programov za vse skupine obiskovalcev, pripravo učnih pripomočkov ter leposlovnih, izobraževalnih ter poljudno-znanstvenih publikacij. Deloma skrbi za stike z javnostjo, ureja spletne strani muzeja in koordinira prostovoljsko delo v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. S problematiko etično nespornega zbiranja, hranjenja in predstavljanja naravoslovnega gradiva se je Tometova srečevala ob svojem raziskovalnem delu, mnogih razstavnih projektih, ter izvedbi številnih delavnic in drugih javnih programov.
e-naslov: stome@pms-lj.si

Danes bom, na primeru življenja in nalog muzejskega kačona Čoneta v Prirodoslovnem muzeju Slovenije, spregovorila o nekaterih vidikih profesionalne etike ob razstavljanju živih živali v muzejih.

POSŁANSTVO NARAVOSLOVNIH MUZEJEV

- ohranjajo,
- proučujejo,
- **komunicirajo**

materialno in nematerialno dediščino naravnega izvora in biotsko raznovrstnost.

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Poslanstvo naravoslovnih muzejev je ohranjanje, proučevanje in komuniciranje kulturne dediščine naravnega izvora in biotske raznovrstnosti. Ker je to precej široko področje delovanja, bi bila razprava o profesionalni etiki v povezavi s celotnim poslanstvom muzejev preobsežna tema za današnje srečanje, zato bom predstavila le nekaj pogledov na etična vprašanja, povezana s komuniciranjem, torej predstavljanjem naravoslovnih vsebin v muzejih.

TAKO...

NARAVOSLOVNI MUZEJ V BENETKAH <http://www.inexhibit.com/case-studies/dip-history-life-venice/>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Mnogi naravoslovni muzeji svoje zbirke predstavljajo v vitrinah ali dioramah, kjer so lahko razporejeni po sistematiki, okolju v katerem živijo, avtorju zbirke, geografskem poreklu itd.. Takšne postavitve so lahko bolj klasične ali...

OZ. TAKO...

NARAVOSLOVNI MUZEJ V BENETKAH <http://www.inexhibit.com/case-studies/dip-history-life-venice/>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

...bolj sodobne, predvsem z vidika prostorskega oblikovanja razstave.

ALI TAKO...

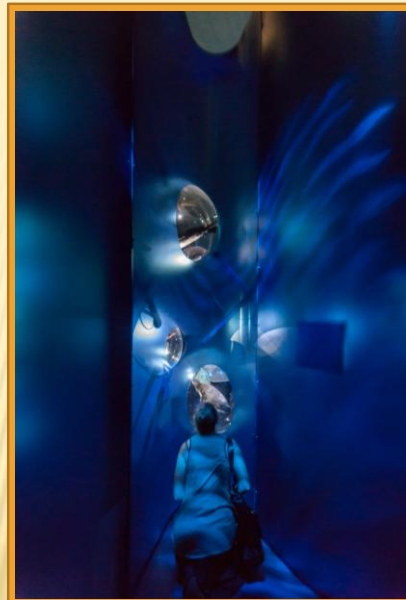

NARAVOSLOVNI MUZEJ V BENETKAH <http://www.inexhibit.com/case-studies/dip-history-life-venice/>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Vse pogosteje na muzejskih razstavah svoje mesto najdejo tudi sodobne tehnologije, ki obiskovalcem omogočajo izbiro med različnimi nivoji zahtevnosti in količino informacij, ali...

OZ. TAKO...

NARAVOSLOVNI MUZEJ V
BENETKAH
<http://www.inexhibit.com/case-studies/dip-history-life-venice/>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

...ustvarijo vzdušje, ki obiskovalcem omogoči spoznavanje vsebin tudi na čustvenem nivoju. Pomembna vloga muzejske interpretacije je namreč prav ustvarjanje odnosa do obravnavanih naravoslovnih tem.

TUDI TAKO...

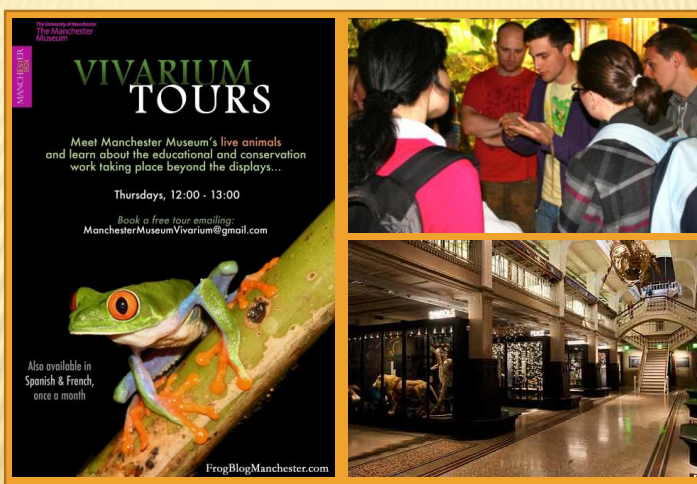

THE MONTE L. BEAN LIFE SCIENCE MUSEUM/UTAH /ZDA <http://mlbean.byu.edu/>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Mnogi muzeji pa v komuniciranje naravoslovnih vsebin vključujejo tudi žive živali. Zelo veliko primerov lahko najdemo med avstralskimi in ameriškimi muzeji,...

ALI TAKO...

MENCHESTER MUSEUM/ VELIKA BRITANIJA <http://www.museum.manchester.ac.uk>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

....pa tudi v Evropi, predvsem v državah, ki zelo veliko pozornosti namenjajo muzejski interpretaciji in se pri tem pogosto zgledujejo po ameriškem konceptu odnosa do obiskovalcev in dostopnosti do dediščine, ter pri tem uporabljajo podobne metode. Ena takšnih držav je na primer Velika Britanija.

ZAKAJ ŽIVE ŽIVALI?...

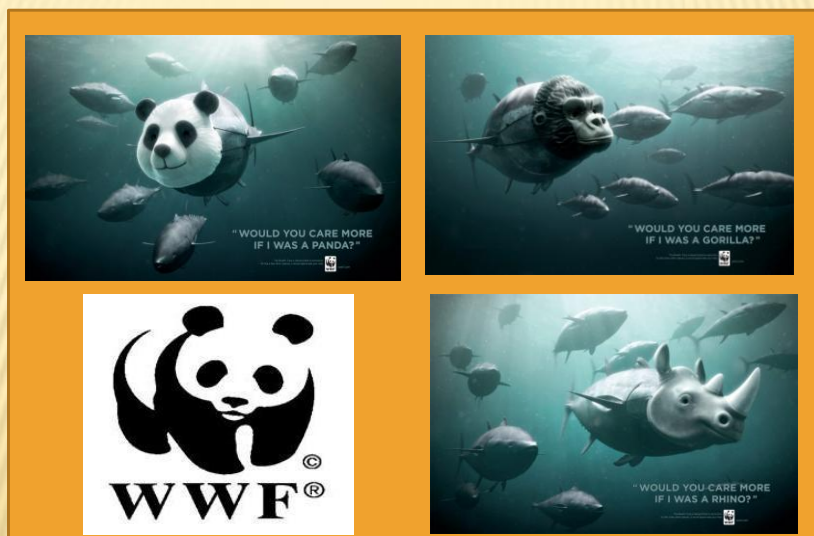

<http://innotapersoninthedreamimaplace.blogspot.com/2011/05/skeleton-of-turtle-on-display.html>, <http://www.mos.org/exhibits/live-animal>,
<http://australianmuseum.net.au/Why-have-Live-Animals-in-a-Museum>, <http://stacyandandy.blogspot.com/2011/01/melbourne-museum-little-late.html>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Žive živali lahko namreč prikažemo bolj celovito, kot mrtve nagačene primerke v bolj ali manj nenaravni pozi, iztrgane iz okolja, v katerem živijo. Obiskovalci lahko ob živi predstavitvi neposredno opazujejo, kako se živali hranijo, iščejo zatočišče, uravnavajo telesno temperaturo, kako se razmnožujejo in podobno.

ZAKAJ ŽIVE ŽIVALI?...

<http://theinspirationroom.com/daily/2011/would-you-care-more-for-blue-fin-tuna/>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Predvsem pa z živimi primerki veliko učinkoviteje pritegnemo pozornost obiskovalcev. Ta je izjemnega pomena za prenos sporočil. Varuhi narave ob opozarjanju na potrebe po varovanju narave na primer pogosto uporabljajo tako imenovane karizmatične vrste. Ljudje smo pač takšni, da se nam kaj hitro zasmilijo gorile, »ljubki« pande, tigri in nosorogi, zelo težko pa je pritegniti našo pozornost, če govorimo na primer o ogroženosti talne favne ali modroplavutih tunov. In če nimaš pozornosti, je tudi s tehničnimi argumenti zelo težko prodreti do ljudi, posebej, če teme niso posebej prijetne. S podobnimi izzivi se srečujemo tudi v muzejih. Ko pa ljudje vključijo čustvovanje, ko pri njih vzbudimo zanimanje, postanejo dovzetni in se veliko bolje in trajneje učijo.

ZAKAJ ŽIVE ŽIVALI?...

Fotografija: Ciril Mlinar Cic

<http://www.bibaleze.si/clanek/idejnica/video-fotokaca-ni-igraca.html>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

V muzejih že samo dejstvo, da gre za žive živali, pritegne pozornost obiskovalcev. Če pa izberemo še karizmatično vrsto, kot je to na primer kača, je čustveni naboj izjemen in ljudje doživijo izkušnjo, ki je zlepa ne pozabijo, zelo dobro pa si tudi zapomnijo, kar jim ob tem povemo.

KAČE, ZAKAJ SE JIH BOJIMO?!?

Fotografije: Ciril Mlinar Cic

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

V tem duhu in z namenom odpravljanja predsodkov pred kačami, smo zato leta 2014 pripravili razstavo *Kače, zakaj se jih bojimo?!?* Razstavili smo žive primerke vseh slovenskih vrst kač. Izkazalo se je, da smo zadeli žebljico na glavico. Muzej je bil ves čas poln obiskovalcev, zanimanje med šolskimi skupinami je bilo tolikšno, da smo vodstva izvajali vsak dan in tudi še popoldan. Seveda smo si pred tem zagotovili predpisana dovoljenja, kačam pa ustrezne bivalne pogoje in po potrebi zdravniško oskrbo, kot to določa **Mednarodni kodeks etike za naravoslovne muzeje**, čeprav ga takrat še nismo poznali.

KAČE, ZAKAJ SE JIH BOJIMO !?!

Fotografija: Ciril Mlinar Cic

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Eno glavnih vlog je pri odpravljanju predsodkov pred kačami, je prevzel naš kačon Čone, ki nam ga je odstopil Živalski vrt Ljubljana. Čone je pripadal vrsti ameriški rdeči gož. To so kače, ki se nikoli ne branijo z ugrizom in jih je preprosto gojiti v ujetništvu. Čone je sodeloval na vseh vodstvih, na delavnicah in mnogih množičnih prireditvah, kot je na primer Polena muzejska noč, Kulturni bazar in podobno. Vedno je pritegnil veliko pozornosti, vedno je bil glavna atrakcija.

KAJ JE SPOROČILO?

<http://www.slovenskenovice.si/bulvar/domaci-trac/foto-slike-po-telesu-kace-okrog-vratu>,
http://www2.arnes.si/~ojmbohbi/trkr/bohb/07_08/koroska/besedilo/plazilci.htm

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Vendar nikakor nismo želeli, da bi bil le atrakcija. Že takrat smo se namreč zelo dobro zavedali, da **lahko muzeji žive živali uporabljajo le, kadar so del pozitivnega sporočila o naravi, ki ga posredujemo obiskovalcem**, kar je danes zapisano tudi v kodeksu etike za naravoslovne muzeje. Prepogosto se namreč dogaja, da posamezniki in ustanove kače zlorabijo za samopromocijo in v komercialne namene, kjer povsem poteptajo osnovno dostojanstvo živali. Žal se to dogaja v mnogih ustanovah, ki se sicer hvalijo s svojo vzgojno vlogo. Tako je na primer eden od učencev neke slovenske šole po obisku nekega vivarija v tujini zapisal:

»S kačo smo imeli posebno veselje. Kot da po naših bregovih ni zadosti gadov, modrasov in druge 'zalege'. Si kar predstavljam, kako bomo poleti hodili vsak s svojim gadom okoli vratu v disko in na gasilske veselice... Prav čudno se mi zdi, da se ni nihče spomnil krokodila. S krokodilom okoli vratu bi bil car.«

Organizatorji obiska tega vivarija, bi se morali resno vprašati, ali je bil res to predviden učni cilj?

KAJ JE SPOROČILO?

<http://www.zurnal24.si/noc-v-muzeju-clanek-194652>, foto: Anže Petkovšek

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Ob razstavi in delavnicah s Čonetom, smo zato veliko pozornosti namenili prav oblikovanju odnosa do kač in vseh živih bitij nasploh. Nikoli, ampak čisto nikoli nismo dovolili, da bi si obiskovalci kačo dali za vrat, čeprav so si mnogi to želeli. Ob tem smo pojasnili, da ni razlog, da bi bilo v tem primeru to kakorkoli nevarno, pač pa da kača ne sodi za vrat. Tja sodijo kravata, ogrlica ali šal, kače pa sodijo v naravo, kjer igrajo pomembno vlogo in jih moramo spoštovati. Vedno smo poudarili, da kač v naravi nikoli ne prijemamo, tudi če menimo, da niso strupene, saj se nas bojijo, ker vedo, da smo zanje premočen nasprotnik in bi se v smrtnem strahu lahko branile z ugrizom. Vendar pred našimi kačami ni treba panično bežati ali jih celo ubijati, saj se bo kača sama umaknila, če ji le damo priložnost. Pojasnili smo jim, da je to izjemna priložnost in da lahko Čoneta pobožajo le zato, da bi se sami prepričalo, ali so kače res nagravnice, sluzaste in mrzle. Usmerjali smo jih, da se osredotočijo na to nalogo, na njihovih lastnih izkušnjah smo potem gradili znanje in zavračali predsodke.

ČONETOVO ŽIVLJENJSKO POSLANSTVO

Fotografija: Matjaž Tome

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Obiskovalci so pogosto spraševali, če Čone trpi, ko ga božajo, ali mu je morda to celo všeč. Pojasnili smo, da kače niso intelektualno zelo visoko razvite živali, kot na primer psi in mačke, da je Čone že vse življenje v ujetništvu in da je navajen, da se ga dotikamo. Vendar to ni hišni ljubljencek. Poudarili smo, da je njegovo edino življenjsko poslanstvo, da v dobrobit svojih kačjih sorodnikov, opravlja to, ne preveč zahtevno službo, ter tako preganja predsodke, ki jih imajo ljudje pred kačami in jih zato neusmiljeno pobijajo. Povedali smo jim tudi, da zanj lepo skrbimo. Tako smo gradili spoštovanje in empatijo do živali.

**SPOROČILO: OBJEKTIVNO, STROKOVNO
NEOPOREČNO IN SKLADNO Z NAMENOM
PREDSTAVLJANJA ŽIVIH ŽIVALI IN POSLANSTVOM
USTANOVE.**

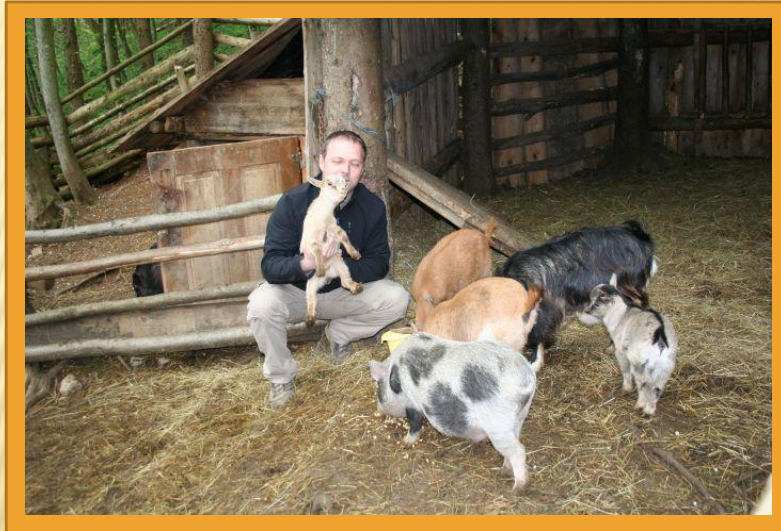
<http://www.skansen.si/historium2/domov.html>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Če povzamem - Ob predstavljanju živih živali v muzejih je poleg ustreznih bivalnih pogojev in skrbi ter skladnosti s predpisi, treba zagotoviti, da so sporočila in informacije, ki jih posredujemo obiskovalcem objektivni, strokovno neoporečni in skladni z namenom predstavljanja živih živali in poslanstvom ustanove.

Za ilustracijo na omenim še primer, ki sem ga zasledila na spletu, ko sem pripravljala tole predstavitev. Tudi Muzeja na prostem Pleterje razstavlja žive živali. V predstavitvi na Wikipediji piše: *» V muzeju je predstavljena značilna domačija Šentjernejskega polja iz 19. stoletja ...Muzej je izjemen biser v prikazu eksponatov ljudskega stavbarstva na Dolenjskem. ...Oživitev starodavnih običajev in prikaz življenja na domačiji lesenih objektov kritih s slamnato streho, kot v letu 1833, domačim in tujim obiskovalcem neverjetno pristno približa preteklost slovenskih prednikov in zbuja spoštovanje do slovenskih korenin in kulturne dediščine.«*

... LEPO...

http://www.dolenjskilist.si/2010/06/14/29899/novice/dolenjska/Priznanje_tudi_muzeju_na_prostem_Pleterje/

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Na njihovi spletni strani pa: *»Tukaj je življenje še vedno živahno in pestro. K temu pripomorejo prijazni živalski stanovalci skrivnostne domačije: kuža Lev, psička Matilda, pujsek Pepe, kozice Broomhilda, Rozi in kozliček Hugo, mucka Nero in Mu, dihurčka Vinko in Lenčka ter številne druge živali, ki pišejo vesele zgodbe vsakdana.«*

Lepo, da so se zadeve lotili celovito in se niso zadržali le na stavbni dediščini, kajne.

... AMPAK - A RES?...

http://www.lokalno.si/2014/05/06/114976/zgodba/1_maj_v_Muzeju_na_prostem_Pleterje/,
<http://www.delo.si/druzba/panorama/deloindom-muzej-na-prostem-pleterje-noetova-barka-v-malem.html/>

Kačon Čone in njegovo življenjsko poslanstvo, dr. Staša Tome, Prirodoslovni muzej Slovenije
MUZEOFORUM, Tacen, 1. 12. 2014

Ampak izkaže se, da je Matilda angleški buldog. Kar težko je verjeti, da so na dolenjski kmetiji v 19. stoletju imeli angleške buldoga, si mislim. Prav tako me nekoliko begata dihurčka, ki pripada udomačeni podvrsti evropskega dihurja. Res je sicer, naj bi bili ti dihurji udomačeni že pred 2.500 leti in so jih ljudje nekdanj uporabljali za lov na zajce. Ampak na Dolenjskem? Mogoče pa ...kaj pa vem.... Ne glede na to, bi jim morda moralo zaskrbeti, da predstavljajo resno grožnjo samonikli vrsti, ki je pri nas ogrožena. In ali so na Dolenjskem v 19. stoletju res imeli takšne kure? Mogoče... Nisem strokovnjakinja za 19. stoletje....

Nedvomno so sodelavci muzeja veliki ljubitelji živali, nedvomno so s srcem predani muzeju in živalim in nedvomno zanje dobro skrbijo. Kaže, da se tudi zavedajo, da so žive živali za ljudi zelo zanimive in pritegnejo pozornost. In pri svojem delu so uspešni. Nenazadnje je muzej dobil tudi priznanje za zgledne dosežke pri ohranjanju in uveljavljanju slovenske kulturne in naravne dediščine Naša Slovenija 2010.

Sprašujem pa se, če se zavedajo, da vsaj, kar se tiče živali, zelo verjetno obiskovalcem posredujejo povsem napačno sporočilo.

Pa brez zamere in hvala za pozornost!